

**DE
SCHOOLKWESTIE.
I-VI**

Published @ 2017 Trieste Publishing Pty Ltd

ISBN 9780649276561

De schoolkwestie. I-VI by Anonymous

Except for use in any review, the reproduction or utilisation of this work in whole or in part in any form by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including xerography, photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, is forbidden without the permission of the publisher, Trieste Publishing Pty Ltd, PO Box 1576 Collingwood, Victoria 3066 Australia.

All rights reserved.

Edited by Trieste Publishing Pty Ltd.
Cover @ 2017

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, re-sold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior consent in any form or binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.triestepublishing.com

ANONYMOUS

**DE
SCHOOLKWESTIE.
I-VI**

DE SCHOOLKWESTIE.

I.

NAAR AANLEIDING VAN HET ONDERWIJS-DEBAT
IN DE KAMER.

REDEVOERING VAN DR. A. KUYPER IN DE ZITTING DER TWEEDE KAMER
VAN 7 DECEMBER 1874 ENZ.

KUYPER
LA
801
.K97
1875

AMSTERDAM, J. H. KRUYT,
1875.

Prijs 10 Cents.

KUYPER LA801 .K97 1875
Kuyper, Abraham, 1837-1920.
De schoolkwestie.

NAAR AANLEIDING

VAN HET

ONDERWIJS-DEBAT

IN DE KAMER.

LIBRARY OF PRINCETON

~~MAY - 8 2000~~

THEOLOGICAL SEMINARY

AMSTERDAM, J. H. KRUYT.

1875.

De Onderwijskwestie staat nogmaals shibboleth bij de stembus te worden.

Men wenschte dat, wat daarover in de kolommen van De Standaard geschreven werd, vóór Juni in wijder kring verspreid mocht worden.

Aan dat verlangen wordt door dezen herdruk voldaan.

Ter toelichting gaan vooraf de redevoering van Dr. Kuyper, in December ll. gehouden, bij de beraadslaging van het Lager Onderwijs, en het debat tusschen de heeren Kappeyne van de Coppello en Kuyper, voor zooverre dit tot toelichting van achterstaande artikelen noodig is.

Deze brochure zal door andere gevolgd worden. (Zie achterzijde van den omslag).

REDEVOERING, gehouden door Dr. A. KUYPER,
in de Zitting van de Tweede Kamer der
Staten-Generaal van 7 December 1874. (Al-
gemeene beraadslaging over het lager On-
derwijs).

Mijnheer de Voorzitter. Ik hoop mij niet schuldig te maken aan nationale dagdieverij, indien ik verlof vraag bij dit artikel, voor 't eerst, misschien voor ééns slechts, mijne opinie te zeggen over de quaestie van het lager onderwijs. Te meer doe ik daarbij een beroep op de welwillendheid der Kamer, wjl ieder mij zal toestemmen, dat zoo ooit dan van deze materie gezegd kan worden: *Facilius est incipere quam reperire finem*. Intusschen, waar ik kan, zal ik bekorten.

En dan stel ik op den voorgrond, dat het allermint mijne be-
doeling is een partij-programma te geven in den kwaden zin van
dat woord, alsof ik daarbij uitsluitend de behartiging der belangen
van ééne enkele groep, ééne enkele rigting, een enkel streven dat
zich in de natie openbaart, op het oog had. Mij dunkt eene staat-
kundige partij voldoet dan eerst aan de eischen die men haar stellen
moet, indien zij zoodanig programma uit hare beginselen weet af
te leiden, waardoor zij niet alleen de belangen harer geestverwan-
ten, maar allereerst die van het volk als volk weet te waarderen
en te behartigen.

Ook mij is het daarom van deze plaats niet te doen om de uit-
sluitende verdediging van de belangen der Christelijk-nationale
school, maar van de volksschool in het algemeen. Ik zou zelfs
meenen te kort te doen aan de verpligting, die op mij als Volks-
vertegenwoordiger rust, als ik alleen lette op de 60,000 kinderen die
op de bijzondere school gaan en mijn hart niet even warm liet
kloppen voor de honderdduizenden, die hunne geheele opvoeding
aan de openbare school ontvangen.

Maar juist daarom kan ik mij dan ook niet laten opsluiten in
het dilemma, waarin tot dusverre deze quaestie nog hing. Het
dilemma: „gezindheidsscholen, of het schoolstelsel gebaseerd op den
voet van schijn-concurrentie” heeft zijn tijd gehad. Althans mij
komt het voor dat die antithese verouderd is; zeer *ad rem* was
een tiental jaren geleden; geheel paste in het kader van den strijd
die hier tusschen de liberale en conservatieve partij is gestreden,
maar ons niet meer kan worden opgedrongen, nu van lieverlede
blijkt, dat de politieke ontwikkeling andere banen zoekt.

Te minder aanvaard ik dit dilemma, omdat naar mijne vaste overtuiging de schoolwet van 1857 en het daarin gehuldigd systeem, in stede van aan ons vaderland den verwachten zegen te brengen, veeleer eene diepe scheur door ons nationaal leven trok. Het moest mogelijk zijn ook ons land een schoolstelsel te geven, waarbij geen partijpolitiek in het spel behoefde te komen. Het onderwijs is mijns inziens niet allereerst eene politieke, maar eene sociale quaestie, en ik beaam te dien opzigte zonder voorbehoud het gevoelen van den Engelschen secretary for education, Mr. Forster, die toen hij zijne motie deed for leave to bring in the bill of Elementary education, in het Parlement verklaarde: „There never, I believe, was any question presented by any Government to this House which more demanded to be considered apart from any party consideration.”

Te minder nog, wijl ik met den geachten spreker uit Utrecht die dezen morgen het woord voerde (al is het dat tusschen zijne zienswijze en de mijne misschien blijken zal eenig verschil te bestaan) in zoo verre instem, dat ook uit paedagogisch oogpunt, voor zoo veel het onderwijs zelf betreft, het schoolstelsel van 1857 de vruchten niet heeft gedragen, die men er van verwachten kon.

Het door hem gesprokene herhaal ik niet, maar wil toch op enkele cijfers wijzen ter vergelijking met een elders verkregen resultaat. In Engeland is het nieuwe schoolstelsel nog geen drie jaren in werking en op welke resultaten kan men nu reeds wijzen? Volgens het laatste rapport aan het Parlement medegedeeld, bestond de schoolbevolking in Engeland en Wales in 1869 uit 1,824,306, en dat cijfer was onder de werking van het nieuwe schoolstelsel, in nog geen twee jaar, gestegen tot 2,369,000. Evenzoo waren er onder het oude stelsel 14,404 scholen; onder de werking van het nieuwe schoolstelsel was dit getal in drie jaren tijds reeds geklommen tot 17,056. Als men die gegevens vergelijkt met de bij ons verkregen resultaten, zoo als die blijken uit het verslag van de tienjarige werking onzer wet, dan vindt men, dat er in die tien jaren bij ons zijn bijgekomen 70,000 kinderen en 251 scholen, ongeveer 7000 kinderen en 25 scholen per jaar. En nu zal ik de Kamer niet vermoeijen met cijferberekening; men kan mij narekenen, maar de resultaten hier en in Engeland pondspondsgewijze tegenover elkander stellend, vind ik dat onze schoolbevolking met ruim 20,000 kinderen en met 215 scholen per jaar had moeten toenemen om met Engeland gelijken tred te houden. Er is dus allerminst reden om te roemen over de uitnemende werking van het vigerend schoolstelsel; reden waarom ik, alvorens tot de vraag te komen welke verbetering ik, bij behoud van art. 194 der Grondwet, in de bestaande schoolwet mogelijk acht, die andere vraag wensch te stellen: welk schoolstelsel is voor onze natie het geschiktst? Na deze twee beide, ten slotte nog kortelijk de actuele vraag: is er winst te beloven van overmaat van ministeriele ondubbelzinnigheid?

I. Voor wat mijne eerste vraag betreft: *welk schoolstelsel is voor onze natie het geschiktst?* stel ik in de eerste plaats den eisch, dat

het onderwijs eindelijk eens kome tot het regt eener *zelfstandige positie*.

Het lager onderwijs kon die aanvankelijk niet veroveren; en natuurlijk. Immers het lager onderwijs dateert, althans in den zin waarin wij dat woord verstaan, van de 15de eeuw. Kort voor de hervorming vindt men de eerste verschijnselen van eene eigenlijk gezegde volksschool. De hervorming heeft toen die scholen gearripiëerd voor de Kerk, en ze mijns inziens althans ten deele misbruikt als middel tot bevordering en propagering van hare kerkelijke denkbeelden. Ik zeg niet, dat zij dit gedaan heeft met verkeerde bedoelingen; óók niet dat ze het niet had moeten doen: veeleer is hare daad een zegen geweest. Maar te ontkennen valt niet, dat de afhankelijkheid der scholen van de Kerk wel moest medebrengen dat onder de schoolgeregten de religieuze schotel allengs de hoofdschotel werd, en dat uit den aard der zaak het seculaire onderwijs niet tot zijne volle kracht kon komen. Zoo bleef het tot 1789. Eerst omstreeks dat jaar is, in het eene land iets vroeger in het andere iets later, eene revolutie in de denkbeelden omtrent het schoolwezen ontstaan met dat gevolg, dat althans ten onzent de Staat op zijne beurt de school heeft gearripiëerd, om zich op zijne wijze schuldig te maken aan dezelfde verkeerdheid, die eertijds de Kerk beging, door de school te emanciperen voor het Staatsidee. Ook daarvan zeg ik: de Staat deed destijds goed; het was noodzakelijk dat iemand zich de verlatene school aantrok. Maar het onvermijdelijk gevolg was dat de school nogmaals in een toestand van *afhankelijkheid* kwam. Want ook de Staat poogde uit den aard der zaak hetzelfde te doen wat eertijds de Kerk deed: eigen denkbeelden te propagieren door middel van de school.

Dit nu behoeft, zoo ik wel zie, en mag zoo niet blijven. Het onderwijs is een *eigenaardig* volksbelang. Het onderwijs raakt een van de ingewikkeldste en neteligste quaestien, waarbij alle vraagstukken, en daaronder de diepste vraagstukken die het menschelijk weten tot onderzoek uitlokken, betrokken zijn, vraagstukken van anthropologie en psychologie, van religie en sociologie, van paedagogiek en moraal. Vraagstukken die, kort gezegd, in alle vertakkingen van het sociale leven ingrijpen. Nu komt mij voor, dat zoodanig element van het maatschappelijk leven allezins regt heeft op een volstrekte *zelfstandige organisatie*; altijd in dien zin dat het onderwijs optrede in den geest van wat de Engelschen noemen; *a body corporate*.

Daartoe nu zou men mijns inziens kunnen geraken indien de ouders, voor zoover zij geheel of gedeeltelijk het schoolgeld voor hunne kinderen betalen, een *gemeentelijken schoolraad* kozen, waarbij ik de quaestie openlaat, of in dien raad ook van Regeeringswege een lid moet worden aangesteld, en op wat wijze de onderwijzersstand daarin vasten voet moet verkrijgen. Uit die gemeentelijke schoolraden kon men dan opklimmen tot *provinciale schoolraden* en daaruit weder tot een *Rijkschoolraad*. Aan deze hierarchie zou ik in mandaat willen geven: 1°. om het gansche beheer over het